

Mantas
Adomėnas

baltos lankos

Bestselerio nr. 1
„Moneta & labirintas“
autorius

BARBARŲ
ĮSIVERŽIMAI

Mantas Adomėnas

Barbarų įsiveržimai

romanas

baltos lankos

A. Valediction: Forbidding Mourning^{*}

The grief
of what hasn't yet happened –[†]

Jane Hirshfield, *Works & Loves* (2014)

decathect in American English (ˌdɪkəˈθekt), transitive verb: to withdraw one's feelings of attachment from (a person, idea, or object), as in anticipation of a future loss.[‡]

Collins Dictionary

– Žmonės nesikeičia, – pasakė Gerardas, nedrąsioje ir drungnoje paryčių šviesoje pirmyn atgal nuogas vaikštinėdamas po miegamąjį; liesas jo užpakalis, šviesesnis už įdegusį kūną, bolavo tamsoje kaip stirnos pasturgalis, pastebėjo sau Kornelija.

Protarpiais pro pravirą langą kambario vidų vėsiomis bangomis užliedavo pavasario nakties oro gūšiai, tarsi tingiai siūbuojančios tamsios jūros bangos, lyžčiojančios smėlėtą pakrantę. „Palauk, negalima leisti tokio banalaus įvaizdžio“, – pagavo save Kornelija ir pasitaisė: tarsi snaudžiančio milžino tykus, ritmingas alsavimas. Buvo tas metų laikas, kai paryčių vėsa nebėra nei žvarbi, kaip tolimas atgrasios žiemos priminimas, nei trokštama atgaiva nuo tvankios vasaros nakties: ji buvo tiesiog švelniai vėsi, kaip pasinėrimas į tamsią, aksominę

* Atsisveikinimas, draudžiantis gedėti (angl.). Johno Donne'o eilėraščio pavadinimas.

† Sielvartas / dėl to, kas dar neįvyko – (angl.).

‡ *decathect* amerikiečių anglų kalbos tranzityvinis veiksmažodis: užgniaužti prisirišimo (prie asmens, idėjos ar objekto) jausmus, kaip kad laukiant būsimos netekties (angl.).

ežero gelmę kaitrią vasaros dieną. „Vėl tas pats vandens vaizdinys...“ Tolimą medžio viršūnę, kuri gulint lovoje buvo matyti virš kaimyninių namų stogų, jau dažė kylančios saulės rausvuma.

Kornelija nebesiklausė, ką Gerardas kalbėjo toliau; žinojo, kad ten bus neišvengiami išvedžiojimai, pirminio teiginio siaurinimai ir tikslinimai – „bent jau nesikeičia pamatiniais aspektais, savo esmėje“, – lygiai kaip ir keliskart girdėtas atseit pamokomas pasakojimas apie tapytoją, kuris brandaus amžiaus sulaukęs panūdo stoti į jėzuitus ir gavo klebono rekomendaciją: „Žmogus pamaldus, bet kvailokas“, į kurią pažiūrėję tėvai jėzuitai nusprendė: „Pamaldumas praeis, o kvailumas liks“, – ir tapytojo nepriėmė. Šį kartą Gerardas pasitelkė tą anekdotą, kad pagrįstų savo tezę, jog žmogaus prigimtis per gyvenimą nekinta – nebent į blogą. Bet ji nebegirdėjo; vos išgirdusi pirmus du Gerardo tirados žodžius – jam buvo įprasta po mylėjimosi apie ką nors balsiai ir ilgai pamokslauti, kaip kitas užsirūkytų cigaretę: net ir tai jau buvo apie jį išmokusi, – Kornelija apsisprendė: viskas, jina jį paliks. Tai nebuvo nusivylimas, nieko panašaus, netgi atvirkščiai. „Tik tai kas lietuvių kalboje galėtų būti „nusivylimo“ antonimas?“ – pagalvojo. Ji neturėjo Gerardo atžvilgiu iliuzijų, nepamatuotų lūkesčių, vilčių, taigi negalėjo ir nusivilti. Ir ne, paliks jį ne todėl, kad, kaip jis tvirtino, žmonės nesikeičia, – ji pati toli gražu taip nemanė. „Tiesiog... tiesiog taip teigdamas jis parodo savo nenorą, giluminę aversiją pokyčiui. Bet ar aš noriu, kad jis keistųsi? Jis savotiškai tobulas – tobulas ne gerumo ir grožio prasme, bet kaip išbaigtas meno kūrinys. Tačiau, – šaltai konstatavo sau, – visas šio kūrinio prasmės aš jau esu skaičius. Žinau, kada jis nusišypsos, kada ką pasakys, kas jį džiugina ar erzina, žinau, kurią mylėjimosi minutę viskas baigsis jo kimia dejone. Reikia būtinai grįžus namo neužmiršti išgerti kontraceptikų.“

Ji gulėjo pasirėmusi ant pagalvės ir klusniai lingavo į jo įgarsintų minčių ritmą, drauge pastebimai kovodama su snauduliu, kuris tebeatrodė toks saldus ir masinantis po visai maloniai – šito negalėjo atmesti – praleistos nakties. Tačiau viduje ji buvo pakirdusi ir budri, tarsi perlieta nematomo elektros išlydžio, kadangi suprato: viskas, nebereikės su Gerardu ilgai būti.

Tai išlaisvina, tai atveria beveik begalinę galimybių erdvę, svarstė sau. Pavyzdžiui, kad ir Erasmus į Neapolį, dėl kurio svarstė – važiuoti ar ne, – ir į kurį tikrai pateks, nes puikiai žinojo esanti geriausia magistrantė savo kurse, jeigu

ne visame Institute. Po poros valandų, kai galutinai išauš, ji nenorom išsiplėš iš saldaus snaudulio pančių, o kai Gerardas, kaip įprasta, atneš jai į lovą kavos, padėkos jam, neužmiršdama žiūrėti į jį spindinčiomis akimis ir nuolankiai dėkinga veido išraiška, iš apačios žemyn, tarsi atsidėkodama ne tik už kavą, bet ir už nakties, praleistos su juo, malonę – kaip jis mėgsta šitokius gestus! – tada išsliuogs iš jaukiai šilto patalo ir parvažiuos namo dar truputį pamiegoti. Galbūt, jeigu bus ūpo, prisileis karštą vonią. Vakare buvo susitarusi susitikti išgerti vyno su draugėmis – bet prieš tai, dieną, nuėjusi į Institutą ji sudėlios tą prašymą, kurį direktoriaus pavaduotoja seniausiai kalbino ją parašyti. Pusmetis – visas rudens semestras – Federico II universitete Neapolyje. Tereikės to rudens sulaukti... „O gal nuvažiuoti mėnesiu anksčiau ir pasiimti italų kalbos kursą? Tėvas juk siūlė pinigų, jei kartais prireiktų mokslams...“ Kaip gera dukra, ji neėmė pinigų šiaip, drabužiams, kosmetikai ar kokteiliams Islandijos gatvės baruose, nors tėvai vis pasiūlydavo; žinojo, kad nors pinigų jie turi užtektinai, viskas uždirbta nelengvu darbu. Bet dabar tikrai galės paprašyti, kad galėtų pasimokyti itališkai prieš semestro pradžią.

Atsigulė ant nugaros, paskleisdama ant pagalvės savo auksiškai raudonus, lengvai garbanotus plaukus, ir pradėjo svajingai žiūrėti į lubas. Niekada dar nebuvo Neapolyje, bet akyse iškilo iš daugybės matytų paveikslų susidėliojęs vaizdinys: tingus Neapolio įlankos linkis, tolumoje tamsiai dunksantis dvigalvis Vezuvijus, vaiki jūra ir vos žalsvas, kiek pablukęs, tarytum iš senos freskos, dangaus mėlis, horizonte – tarsi slėpingas smaragdas sodriai žaliuojanti Kaprio sala. Taip pat kiti kažkur matyti ar galbūt nujaučiami potyriai ir vaizdai – šiluma, įsigėrusi į rauplėtą fasadų akmenį, kvepiantys citrinų sodai, vėsios prieblandos kupinos bažnyčios, senu auksu blausiai spindintys baroko altoriai, polichrominės šventųjų statulos, aprengtos klostėtais, spalvingais šilko apdara, su tikrais plaukais ir skvarbiomis, veriančiomis stiklo akimis...

Iš minčių ją išplėšė Gerardo balsas:

– „Jaunutė ragana vardu Kornelija...“ Apie ką taip susimąstei?

Kornelija viduje atsiduso. Aptikęs sąsają su Radausko eilėraščiu, Gerardas jautėsi kaip atradęs Ameriką. Ji nepasakė jam, kad jos tėvai yra maždaug jo amžiaus – ir kad jie studijų metais irgi skaitė bei vienas kitam deklamuodavo Radauską. Ir kad raudonplaukę savo dukrą – tas matėsi jau nuo kūdikystės – pavadino būtent abiejų mėgstamo poeto įkvėpti. Ne, ji pasirinko negriauti

Gerardui tokios mielos iliuzijos, kurioje jis taip puikiai, taip jaukiai jautėsi: iliuzijos, kad jis savo deklamuojamomis citatomis ir aliuzijomis atskleidžia jai nežinomus poezijos, literatūrinio pažinimo klodus. „Kam nuo to bus geriau? *Tread gently, for you are treading on my dreams.*“ Šito Yeatso patarimo santykiuose su dėstytojais, viršininkais ir šiaip vyresniais žmonėmis Kornelija išmintingai ir apdairiai laikydavosi.

Tada pradėjo galvoti apie Yeatso eilutę – visi ją žino ir cituoja, bet iš kokio eilėraščio ji yra, apie ką ji kalba? Nežinia. Aišku, galėtų paklausti Gerardo, jis tai tikrai žinotų, bet nereikia suteikti jam progos užsivesti dar vienai paskaitai, šį kartą apie dvidešimto amžiaus pradžios poeziją, į kurią toks klausimas neabejotinai nuvestų, ir tada tai jau būtų ilgam... Todėl balsu jam tepasakė, beveik nemeluodama:

– Bandau susidėlioti tvarkaraštį: kur ir kada šiandien turiu būti ir ką padaryti. Ir šiaip... Tuoj reikės keltis, tai norėčiau dar truputį nusnausti, jeigu tu nieko prieš.

Sudraustas Gerardas klusniai nutilo ir įsirangė į lovą šalia jos; netrukus jau girdėjosi jo knarkimas. Atsargiai, kad jo nepažadintų, nuėmusi sau nuo krūties Gerardo plaštaką, Kornelija pati netrukus irgi užsnūdo.

* * *

Tuo metu, kol Kornelija saldžiai snaudė, kol Gerardas, kartkartėmis užknarkdamas, kietai miegojo, tarp Nemenčinės miškų asfaltuoto kelio pakraščiu ėjo pagyvenęs vyriškis.

Kiekvieną rytą Albertas išeidavo pasivaikščioti po mišką, seną, drėgną pušyną už miesto, Nemenčinės pusėn, kuris prasidėjo per kelis namus nuo jo būsto – kuklaus vienaaukščio mūrinuko buvusių kolektyvinių sodų masyve. Praėjęs dar tebemiegančius kaimynų namus, pro vartelius tinklinėje tvoroje jis išeidavo į mišką ir takeliais beigi miško keliukais sukdamo kelių kilometrų ratą. Tasai rytinis pasivaikščiojimas jam padėdavo sukaupti jėgų pasitikti brėkštančią naują dieną, kurių kiekviena ritosi kaip bangos – iš pažiūros jos tarsi keitė viena

* Ženk švelniai, nes žengi per mano svajones (angl.). Netiksliai prisiminta W. B. Yeatso eilėraščio „Aedh Wishes for the Cloths of Heaven“ paskutinė eilutė.

kitą, bet buvo beveik neatpažįstamos, be skirtumų, kurie leistų joms įstrigti atmintyje. Dabar, į kalendorinio pavasario pabaigą, išėjus iš namų jau būdavo visiškai šviesu. Jo grafikas nekito kiaurus metus: kad ir koks metų laikas būtų už lango, jis tuo pat metu išeidavo pro duris, kad apsuktų miškais ratą, kurio konfigūracija galėdavo tik nežymiai keistis.

Kažkodėl būtent apie tai – apie savo pastovumą, apie nesikeičiančius, užkalkėjusius įpročius Albertas dabar ir galvojo. „Eiti tuo pačiu keliu, turėti pastovių įpročių – nesaugu, kas be ko. *Bad tradecraft**, kaip pasakytų buvę mano kolegos britai. Kur jie dabar, įdomu, ką jie veikia? Johnas... jam turėtų būti gerokai per aštuoniasdešimt. Kažin, dar gyvas? Na taip, turėti pastovių įpročių nesaugu. Bet kodėl turėčiau saugotis? Jau seniai niekas nebesu... Ar gal tikriau reikėtų sakyti, jau seniai esu tik niekas, tik niekam nesvarbių prisiminimų gniu-tulas. Kam dabar, po tiek metų, begalėčiau rūpėti?“

Eidamas miško keliuku, Albertas nejučiomis darė tai, ką pastarosiomis dienomis ar net savaitėmis darydavo labai dažnai: vis grįždavo mintimis į savo darbo Biure laikus, ypač į paskutinius jo mėnesius, į operaciją „Voratinklis“, vis iš naujo bandydamas suprasti, kas gi tada įvyko ne taip, kas nuėjo blogu keliu, kur buvo priimtas neteisingas sprendimas, kodėl įvyko ta klaiki katastrofa, nusinešusi savo lūženų lavinoje visą jų įdirbį. Visas tas kelerių metų darbas – o jie jau buvo visiškai arti proveržio, tikėjosi tuoj pat atskleisti kelis esminius, ypač svarbius dalykus, į kuriuos buvo sutelktos visos jų pastangos, jų darbas stovint valstybės sargyboje, kaip iškilmingai, netgi truputį pompastiškai jisai sau įvardydavo savo pašaukimą. Visa tai nuėjo velniop.

Buvo dar kažkas, kas šiuo metu jį neramino, bet šią akimirką, nors užmušk, nepajėgė to prisiminti. „Kas tai galėtų būti?“ Po kelių minučių toptelėjo: „Ak, taip!“ Juozo, seno bičiulio, telefonas buvo išjungtas, kai skambino jam praeitą savaitę. Labai į jį nepanašu – jis savo įpročiais toks konservatorius, niekad nebūtų keitęs telefono numerio. Reikia pabandyti kažkaip jį susirasti, bet kaip? Begalvojant, kas tą numerį galėtų žinoti, mintys nukrypo į tai, kad neseniai mirė Arūnas, dar vienas senas bendražygis. „Kiek dabar mūsų beliko iš visos grupės? Aš, Juozas, kurio neįmanoma pasiekti, ir dar tas, ketvirtas, kurio vardas dabar kaip tyčia užkrito. Bet jis tai keistas žmogus, niekad negalėdavai jo suprasti. Tiek

* Nesilaikoma amato taisyklių (angl.).

laiko dirbom kartu, ir šitaip neprisimink tu man jo vardo! Senstu, ko norėti. Bet reikia dabar apie jį negalvoti, ir sugrįš. Vėliau tikrai jo vardą prisiminsiu – ir tada reikės jam paskambinti“, – pasižymėjo sau užduotį.

Su ta mintim Albertas, išėjęs iš tamsesnio, drėgnai vėsaus miško, pasuko į asfaltuotą kelią, kur buvo gerokai šviesiau – tvyrojo beveik visiška diena. Keliu turėjo paėjėti tik nedidelę atkarpą, likusi maršruto dalis – vėl miško keliukais ir takeliais. Jis tvarkingai ėjo kairiąja kelio puse, prieš eismo kryptį, kaip pėsčiajam ir pridera. Prieš kelio posūkį dar labiau pasitraukė į kelkraštį. Girdėjo toli iš priekio atvažiuojančią mašiną, bet buvo ramus – jo raudona striukė su atšvaitais iš tolo krito į akis. „Nieko, aplenks, aš gerai matausi“, – šmėkstelėjo, ir jis vėl grįžo prie ankstesnės minčių sekos. Prisiminė, kaip miškas, kuriuo ką tik ėjo, alsuoja gaiva ir rytmetį pamažu bundančiais, išsiskleidžiančiais augalų kvapais: šviežiai išsprogę lapai, miške praeitos žydinčios ievos aromatas, besidraikantis vėsiam ore svaigiai saldaus kvapo upeliais, bręstantis vasaros pažadas – pats laimingiausias, viltingiausias metų laikas. „Kiek man dar liko štai tokių pavasario rytų?“ – dingtelėjo.

Girdėjo, kaip atvažiuojanti mašina padidino greitį: sukaukė užgazuojamas variklis. Iš posūkio tiesiai priešais jį išniro jos juodas, agresyvus snukis. Albertas instinktyviai norėjo pasitraukti į šalį nuo kelio, bet nebuvo kur – šalikelėje griovys, pilnas vandens nuo vakar praužusio pavasarinio lietaus. Kiek įmanydamas prisispaudė į kelkraštį. Spėjo pastebėti, kad mašinos numeris tranzitinis – ryškiai raudoni skaitmenys ir raidės baltame fone.

Duslus smūgis, tarsi susijęs su kažkuo kitu, ne su juo, netikėtas greičio pojūtis, kai kūnas, pakilęs į orą, praskriejo kelis metrus, žaibiškai artėjantis asfaltas – ir tamsa: mintys ūmai išnyko.

Naujienu portalai net neparašė jo vardo, tik pranešė, kad automobilis Vilniaus mieste partrenkė ir mirtinai sužalojo septyniasdešimt dvejų metų vyriškį. Partrenktas vyras mirė vietoje. Vairuotojas iš įvykio vietos pabėgo. Įvykis tiriamas. Visų ką nors mačiusių prašoma pranešti telefonu...

Vienintelis žmogus, kuriam šita žinutė, tinkamai perskaityta, būtų šį tą sakiusi, gal net būtų galėjusi pakreipti įvykių tėkmę kita vaga, perskaitė antraštę, tačiau ant jos nepaspaudė ir straipsnio neatsidarė, tik sumurmėjo, kad štai dar vieno girto asilo atvejis, pagalvodamas, kad pats, nors ir lėbaudavo, niekada nedrįstų girtas sėsti prie vairo; taip vis nauji ir nauji laiko nuosėdų klodai, sulig

kiekviena akimirka ją užklodami, tą galimybę paslėpė, kaip kad įmestą akmenį praryja užpelkėjęs ežeras, tik trumpai tesuvirpėdamas tingiais ratilais savo klampiame paviršiuje ir tuojau vėl sustingdamas į stagnuojančios rimties neišvengiamybę.